

الفبای ارتباطات

از نگاهی دیگر کتاب «الفبای ارتباطات» در نوع خود کتابی مقدماتی برای مخاطبانی محسوب می‌شود که علاقمندند در شناخت هر چه بیشتر علم ارتباطات قدم بردارند. از این رو کتاب به مثابه یک مرجع دستی برای مراجعه مکرر به ویژه دانشجویان این رشته و رشته‌های مرتبط محسوب می‌شود.

طراحی کتاب الفبای ارتباطات به گونه‌ای است که در درک زبان پایه علم ارتباطات به مخاطب خود کمک می‌کند تا آن را به سادگی و با استفاده از توصیف و تفاسیری که در سایر علوم وجود دارد فرا گیرد.

«هدف اصلی پدیدآورندگان کتاب دقت بخشیدن به کاربرد مفاهیمی است که اصطلاحات مختلف نمایانگر آن است.» (ص ۱۲) برای این منظور در انتهای هر مدخل راهنمایی برای مراجعه خوانندگان به مفاهیم و مقولات مرتبط با آن اصطلاح شرح و تعریف شده است.

نویسندگان برای تعمیق بخشیدن به موضوعات، منابع تکمیلی را در متن و در کتابنامه آورده‌اند که ارزش تحقیقی آن را بیشتر می‌کند. در پیوست انتهایی کتاب مدل‌های ارتباطی به شکل خلاصه و جداگانه مطرح شده‌اند که با توجه به پیچیدگی‌های مبحث مدل‌های ارتباطی کار درک آن را یکسان می‌کند.

کتاب «الفبای ارتباطات» را هم می‌توان به عنوان یک کتاب مرجع استفاده کرد و هم می‌توان از آن به عنوان کتابی برای تعمیق اطلاعات و آگاهی نسبت به حوزه ارتباطات و رسانه بهره برد. مفاهیم کتاب معمولاً به عنوان یک شاخه معنایی و کاربردی استفاده شده است که کل آن در شش مسیر به شرح زیر آورده شده است:
الف) با گذار از مسیر اول چشم‌انداز کلی از رشته مطالعات ارتباطی به دست داده می‌شود.

ب) مسیر دوم نگاه دقیق‌تری به مقولات ارتباطی دارد.
ج) در مسیر سوم نظریه‌ها و مدل‌های ارتباطی مطرح شده است.
د) مسیر چهارم به بررسی مفهوم اطلاعات پرداخته است و راهپایی که مغز انسان اطلاعات را به دست می‌آورد و ذخیره و بازیابی و پردازش می‌کند نشان می‌دهد.

ه) مسیر پنجم برای آشنایی با رمزگان عمده زبانی، رفتار غیر کلامی و نشانه‌های گرافیکی است.

و) و بالاخره مطالعه مسیر ششم یا مسیر پایانی به توصیف شیوه‌های کسب مهارت‌های ارتباطی منتهی می‌شود.

نکته قابل توجه آنکه مترجمان کتاب سعی کرده‌اند ضمن تلاش برای ترجمه روان آن برای آشنایی و ارتباط بین ذهنی بیشتر با خوانندگان مثال‌ها و اشارات ناآشنای زبان انگلیسی را با اسامی و مثال‌های فارسی تبدیل کنند تا امکان ارتباط بیشتری با متن ایجاد

■ نویسندگان: دیوید گیل و بریجت آدمز

■ مترجمان: رامین کریمیان، مه‌رمان مهاجر و محمد نبوی

■ ناشر: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها

■ دکتر محمدرضا رسولی

واژگان و مفاهیم در هر علمی، بخشی از جوهر اصلی نظریه‌های آن را شکل می‌دهند و علم ارتباطات با گستره وسیعی از نظریه‌پردازی که از چندین شاخه علمی دیگر مانند: جامعه‌شناسی، روانشناسی، فلسفه، معنی‌شناسی، زبان‌شناسی و حتی ریاضی بهره می‌گیرد، از این دایره خارج نیست.

از این منظر کاربرد مفاهیم، امری نسبی تلقی می‌شود به این مفهوم که هر علم، تأویل و تفسیر خاص خود را از دایره مشترک واژگانی دارد. بنابراین دروس مفاهیم و نظریه‌های هر رشته علمی، کلیدی برای فهم هر چه بهتر این مسیر تلقی می‌شود.

کتاب الفبای ارتباطات نیز کوشیده است تا به این مهم بپردازد. هدف این کتاب، به دست دادن تعریف روشنی از اصطلاحات و مفاهیمی است که امروزه در مطالعات ارتباطی و رسانه‌ای کاربرد فراوانی دارند.

ویژگی این کتاب تأکید بر تفاوت برداشتها در اصطلاحات رایج در علوم ارتباطات و سایر رشته‌های نزدیک به آن است که آن را ممتاز می‌کند.

از برجستگی‌های دیگر کتاب می‌توان به اهتمام نویسنده در توصیف و تفسیر مفاهیم و واژگان گردآوری شده، با تکیه بر منابع و مراجع معتبر اشاره کرد.

بررسی پیامدهای دیدگاه ویلارد کواين و ریچارد رورتی در تعلیم و تربیت

نو‌عمل‌گرایی و فلسفه‌تعلیم و تربیت

■ عنوان: نوع‌عمل‌گرایی و فلسفه‌تعلیم و تربیت

■ نویسنده: خسرو باقری نوع پرست

■ تهران: ۱۳۸۶، ۲۴۵ صفحه

■ ناشر: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

■ ندا عیناوی

اولین رخنه را در جریان عمل‌گرایی امریکایی ایجاد کردند. جریان دومی که به بحران عمل‌گرایی کلاسیک دامن زد، رگه‌هایی از تفکر فلسفه‌قاره‌ای بود که در فضای فکری آمریکا وارد شد. یکی از این رگه‌ها به پیروان مکتب فرانکفورت مربوط می‌شد که تعقیب کردن دیدگاهی نومارکسیستی و نقد جامعه سرمایه‌داری را همراه با تجدید نظرهایی در اندیشه‌های مارکس و از بطن جامعه امریکا، سرلوحه کار خود قرار داده بودند. رگه‌ای دیگر از فلسفه‌قاره‌ای را می‌توان در تکثیر فلسفه‌اگزیستانس جستجو کرد. عمل‌گرایی جدید، بخشی از تلاش خود را به منظور انتقاد نسبت به اثبات‌گرایی منطقی/فلسفه‌تحلیلی و تمایز مبنایی آن در خصوص امور تحلیلی و تألیفی صرف می‌کند، اما از سوی دیگر پاره‌ای از عناصر فلسفه‌قاره‌ای را از اندیشه‌های کسانی مانند هایدگر و سارتر اخذ می‌کند. جریان سومی که شکل اجتماعی و اخلاقی داشته و بر شکل‌گیری «نوع‌عمل‌گرایی» تأثیر داشت، جنگ ویتنام بود که منجر شد به اینکه در امریکا توجه برخی از روشنفکران به سوی افقی با مبنای استوارتر جلب شود.

فصل دوم: دیدگاه‌های فلسفی کواين، به عمل‌گرایی را مورد بحث قرار داده است. کواين در اینکه خود را «عمل‌گرا» بنامد، تردید دارد. وی به برخی از دیدگاه‌های عمل‌گرایان متقدم متوسل شده و آنها را ستایش می‌کند و گاه نیز انتقادهایی را نسبت به آنها مطرح می‌کند. یکی از وجوه مشترک کواين با عمل‌گرایان متقدم طبیعت‌گرایی است که وی آن را به طور عمده در آرای دیویی ریشه‌یابی می‌کند. طبیعت‌گرایی برای کواين هم در عرصه هستی‌شناسی و هم در عرصه معناشناسی مطرح است.

از دیگر نقاط اشتراک کواين و عمل‌گرایان می‌توان به کل‌گرایی اشاره کرد. در عین حال که صفحه‌های مشترکی میان او و عمل‌گرایان اولیه وجود دارد، تفاوت‌هایی مهم دیده می‌شود. به نظر کواين، طبیعت‌گرایی در عرصه روانشناسی و معناشناسی عبارت است از رفتارگرایی که آن را نمی‌توان در مورد برخی از باورها، به قابلیت‌های رفتاری و عملی تعمیم داد. از دیگر انتقادهای این است که فیلسوفان عمل‌گرا به کل‌گرایی توجه کافی نداشته‌اند، فیلسوفان تا حدی به جمله توجه کرده‌اند ولی به شکل نهایی نظام‌مند بودن زبان، عنایت کافی نداشته‌اند.

در **فصل سوم** از تأثیر رورتی بر عمل‌گرایی سخن به میان آمده است. رورتی دارای دیدگاهی فلسفی نیست، یا بهتر بگوییم که وی چنین وانمود می‌کند که دیدگاهی فلسفی و متافیزیکی به مفهوم سنتی کلمه ندارد. ویژگی خاص عمل‌گرایی رورتی این است که او عمل‌گرایی را نه تنها یک فلسفه خاص امریکایی، بلکه فلسفه‌ای سنت‌شکن می‌داند. به این معنا که نوآوری‌های عمل‌گرایی در حیطه فلسفه سنتی نبوده است. به نظر وی مهمترین حرکت بنیان‌کن عمل‌گرایی این است که در زمینه مفاهیمی چون حقیقت، دانش و اخلاق، این داعیه را مطرح کرده که ما با ماهیتی روبه‌رو نیستیم.

«نوع‌عمل‌گرایی» عنوانی است که به تجدیدنظرهای اعمال شده بر عمل‌گرایی کلاسیک اوایل قرن بیستم مربوط است. دو تن از برجسته‌ترین فیلسوفان معاصر امریکا که نام آنان با نوع‌عمل‌گرایی گره خورده عبارتند از: ویلارد ون اورمن کواين و ریچارد مک کی رورتی که از جایگاه ویژه‌ای در این زمینه برخوردارند، کتاب حاضر در ساختار یک مقدمه و چهار بخش واژه‌نامه توصیفی فارسی، انگلیسی، منابع و نمایه‌نامه نگارش یافته است.

در این کتاب، نخست زمینه‌های ظهور نوع‌عمل‌گرایی را مطرح شده و سپس آرای فلسفی کواين و رورتی با نظر پیامدهای تربیتی آنها بازبینی می‌شود.

در **فصل اول**، نویسنده، زمینه‌های تکوین نوع‌عمل‌گرایی را مطرح کرده است و سه عامل بحران‌زا در ظهور آن مؤثر دانسته است. اولین عامل، تأثیر اثبات‌گرایی منطقی/فلسفه‌تحلیلی بوده است که در میانه قرن بیستم در امریکا، زمینه‌ای را برای انزوای فلسفه‌عمل‌گرایی فراهم کرد. این دو در واقع دو روی یک سکه‌اند، اثبات‌گرایان منطقی، قضایای مورد قبول را به دو دسته قضایای تحلیلی (همچون قضایای ریاضی و منطقی) و تألیفی (قضایای علوم تجربی) محدود کردند. از این میان، قضایای تألیفی، در عرصه فعالیت دانشمندان علوم تجربی قرار می‌گیرند و در نتیجه فیلسوفان اگر بخواهند جایگاه قابل‌قبولی داشته باشند، باید قلمرو کار خود را به فضای تحلیلی اختصاص دهند. به این ترتیب فلسفه‌تحلیلی از بطن اثبات‌گرایی منطقی پدید آمد و کار خود را به تحلیل زبان و مفاهیم و قضایای آن اختصاص داد. بنابراین اثبات‌گرایی منطقی و فلسفه‌تحلیلی، همراه با یکدیگر،